

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Wspieranie młodych europejskich rolników

(2017/C 207/11)

Sprawozdawca: Arnold Hatch (UK/EKR), radny dystryktu Craigavon**ZALECENIA POLITYCZNE**

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Zauważa, że zaledwie około 6 % wszystkich osób prowadzących gospodarstwa rolne w UE to osoby w wieku do 35 lat, podczas gdy ponad połowa z prowadzących gospodarstwa rolne w UE jest w wieku powyżej 55 lat. Ogólną cechą populacji UE jest zwiększony odsetek osób starszych, który wynika z wydłużającego się średniego dalszego trwania życia i spadającego współczynnika urodzeń. Tendencja ta jest jednak bardziej widoczna w rolnictwie niż w pozostałych sektorach gospodarki. Skoro starsi rolnicy żyją dłużej i skoro w większym stopniu zachęca się ich do dalszego prowadzenia gospodarstw rolnych niż do odstępowania od tej działalności, siła robocza Europy w sektorze rolnictwa stopniowo się starzeje, co tworzy znaczące bariery dla nowych podmiotów.
2. Ogólnie rzecz biorąc, na niechęć starszych rolników do przenoszenia własności gospodarstw rolnych ma wpływ także fakt, że ich prowadzenie wiąże się ze wspólnotowym stylem życia, który wychodzi poza ustawowy wiek emerytalny. W tym zakresie prowadzenie działalności rolnej różni się od wielu pozostałych rodzajów działalności gospodarczej. Trudności związane z przenoszeniem własności często wynikają z faktu, że starszym osobom prowadzącym gospodarstwa rolne niełatwo jest opuścić te obiekty i stopniowo rezygnować z rolnictwa, ponieważ ich miejsce zamieszkania jest jednocześnie miejscem prowadzenia działalności rolnej. Problem pogłębia ogólny „drenaż mózgów” mający miejsce na terenach wiejskich, ponieważ coraz lepiej wykształcona siła robocza nie jest już zainteresowana pracą w rolnictwie.
3. Jest przekonany, że wiele młodych osób ma tendencję do postrzegania zawodu rolnika jako nieatrakcyjnego, na co wpływ mają niskie dochody, niska stopa zwrotu z inwestycji, długie godziny pracy, niewiele możliwości skorzystania z urlopu wypoczynkowego (zwłaszcza w przypadku hodowców zwierząt gospodarczych), a także szereg powiązanych zagrożeń i źródeł niepewności. Choć bezpośrednie dziedziczenie w obrębie tej samej rodziny wciąż pozostaje najpowszechniejszym mechanizmem rozpoczynania działalności rolnej, istnieją przesłanki wskazujące, że rośnie też liczba nowych rolników, którzy nie odziedziczyli swoich gospodarstw. Problem ten potęgują wyzwania w rodzaju ograniczonego lub utrudnionego dostępu do transportu, słabej łączności oraz świadczeń edukacyjnych, kulturalnych, socjalnych czy zdrowotnych, z którymi borykają się obszary wiejskie. Aby młodzi ludzie pozostawali na obszarach wiejskich, konieczna jest rozwinięta gospodarka wiejska zapewniająca możliwość korzystania z usług oraz rekreacji. W przeciwnym wypadku będą oni często wybierali migrację do miast i podejmowali pracę niezwiązaną z rolnictwem.
4. Uważa, że niedobór młodych ludzi wybierających karierę zawodową w rolnictwie stwarza zagrożenie dla stabilności gospodarczej i zrównoważonego rozwoju społecznego obszarów wiejskich. Wspieranie młodych rolników jest niezbędnym warunkiem utrzymania rolnictwa w całej UE i zachowania charakteru obszarów wiejskich po to, aby osiągnąć cel spójności terytorialnej zapisany w Traktacie z Lizbony.
5. Ponownie apeluje do Komisji i państw członkowskich o przejawianie większej inicjatywy, gdy chodzi o promowanie i ułatwianie osiedlania się młodych ludzi, zwłaszcza kobiet, na obszarach wiejskich, poprzez wspieranie działań, dzięki którym rolnicy mogą łatwiej osiągnąć równowagę między życiem zawodowym a prywatnym⁽¹⁾.
6. Uważa, że należy prowadzić dalsze prace w celu zidentyfikowania i usunięcia barier, z którymi nadal mierzą się kobiety przy rozpoczynaniu i kontynuowaniu kariery w tym sektorze.
7. Zwraca uwagę na „Manifest młodych rolników”, który został wydany w 2015 r. przez Europejską Radę Młodych Rolników i w którym wezwano do zapewnienia dostępu do ziemi i kredytu z wykorzystaniem środków pomocy publicznej, przyjęcia regulacji ograniczających nieuczciwe praktyki handlowe w obrębie łańcucha dostaw żywności, wprowadzenia środków zmniejszających niestabilność dochodów osiąganych przez młodych rolników, zapewnienia ochrony prawnej wszystkich norm unijnych w negocjacjach handlowych, intensywniejszego wspierania producentów z UE w działalności promocyjnej, a także wspierania dostępu do ziemi w celu ochrony gleby i optymalnego użytkowania gruntów przez młodych rolników na potrzeby produkcji żywności.

⁽¹⁾ Dz.U. C 225 z 27.7.2012, s. 174.

8. Podziela wyrażoną w deklaracji z Cork 2.0 z dnia 6 września 2016 r. obawę dotyczącą masowego opuszczenia obszarów wiejskich oraz odpływu młodych ludzi, a także potrzebę zapewnienia, aby obszary i społeczności wiejskie (tereny wiejskie, gospodarstwa rolne, wsie i miasteczka) pozostawały atrakcyjnymi miejscami do życia i pracy poprzez zwiększanie dostępu mieszkańców wsi do usług oraz zwiększanie stojących przed nimi możliwości, a także wspieranie przedsiębiorczości w obrębie dziedzin tradycyjnie związanych z wsią oraz nowych sektorów gospodarki.

Finanse

9. Uważa, że obecny kryzys gospodarczy utrudnił dostęp do kredytu wielu młodym przedsiębiorcom z obszarów wiejskich, którym często brakuje niezbędnego zabezpieczenia pożyczek i którzy mogą się borykać z nadmierną biurokracją.

10. Z zadowoleniem przyjmuje utworzenie przedstawionego przez Komisję i Europejski Bank Inwestycyjny w marcu 2015 r. instrumentu gwarancji rolnej, który powinien ułatwić młodym rolnikom dostęp do kredytu.

11. Z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w ramach reformy WPR na lata 2014–2020 wprowadzono nowe środki wspierania młodych rolników przy zakładaniu gospodarstw rolnych. Wyraża jednak obawę, że biurokracja może hamować korzystanie z tych środków. Nie wolno dopuścić do tego, by nadmiar regulacji uniemożliwił młodym rolnikom optymalne korzystanie z tych nowych środków. Przykładowo, w niektórych państwach członkowskich młodzi rolnicy zakładają partnerstwa. Środki opracowywane w Brukseli muszą zatem być dostosowane do tego typu lokalnych prawnych i finansowych struktur prowadzenia działalności.

12. Wzywa państwa członkowskie do wykorzystania możliwości, jakie daje nowa WPR w zakresie wspierania młodych rolników i wymiany pokoleń – możliwości takich jak wsparcie, o którym mowa w art. 50 i 51 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013.

13. Zwraca uwagę na oferowane młodym rolnikom w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych możliwości⁽²⁾ w zakresie opracowywania i wdrażania instrumentów finansowych w formie pożyczek, gwarancji lub funduszy kapitałowych w celu zapewnienia dostępu do finansowania osobom, które tego potrzebują.

14. Stwierdza jednak, że pozycja ekonomiczna młodych rolników jest najsilniejsza i najbardziej skuteczna z chwilą faktycznego przejęcia gospodarstwa. Aby wzmocnić pozycję ekonomiczną młodych rolników przy przejmowaniu gospodarstw poprzez struktury partnerstwa, trzeba zmienić art. 50 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013. Dlatego też Komitet proponuje, by w ramach ewentualnego przyszłego przeglądu rozporządzenia wykreślić całe drugie zdanie art. 50 ust. 5, tak by ostatecznie ustęp ten miał następującą treść: „Płatność dla młodych rolników przyznaje się na rolnika na okres maksymalnie pięciu lat”. Komitet apeluje ponadto do Komisji Europejskiej o wdrożenie rozwiązania tymczasowego, dzięki któremu młodzi rolnicy mogliby jak najlepiej wykorzystać te środki.

15. Zauważa, że w rozporządzeniu zbiorczym przedstawionym przez Komisję w 2016 r. wskazano, że Komisja zamierza rozszerzyć możliwość wykorzystywania wsparcia w postaci instrumentu finansowego także na pomoc młodym rolnikom na rozpoczęcie działalności, co pozwoli na zwiększenie poziomu finansowania oferowanego tej grupie z uwagi na charakter tego rodzaju instrumentów (wysokość elementu pomocy w przypadku pożyczki lub gwarancji jest o wiele niższa niż w przypadku dotacji).

16. Uważa, że wsparcie powinno być udzielane przede wszystkim gospodarstwom rodzinnym, ponieważ tworzą one wartość dodaną oraz miejsca pracy, a także przyczyniają się do rozpoczynania działalności w sektorze rolnictwa przez nowe pokolenia rolników, gdyż łatwiej jest przenieść własność gospodarstw rolnych mających solidne podstawy ekonomiczne i racjonalną wielkość.

Dostęp do ziemi i zwalczanie masowego wykupu i dzierżawy ziemi⁽³⁾

17. Przypomina, że w przygotowanym przez Komisję Europejską sprawozdaniu na temat potrzeb młodych rolników wskazano, że dostępność ziemi przeznaczonej do nabycia lub dzierżawy stanowi największy problem, przed jakim stoją młodzi rolnicy i nowe podmioty rozpoczynające działalność w sektorze rolnictwa⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Określone w art. 37–46 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy, a także aktach delegowanych i wykonawczych do niego.

⁽³⁾ „Masowy wykup i dzierżawa ziemi” oznacza nabywanie na dużą skalę gruntów rolnych bez uprzedniego skonsultowania się z miejscową ludnością lub uzyskania jej zgody. W ostatecznym rozrachunku zjawisko to ogranicza możliwości niezależnego prowadzenia działalności rolniczej przez miejscową ludność.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2015/young-farmers/final-report-1_en.pdf.

18. Z zaniepokojeniem stwierdza, że rolnictwo coraz szybciej oddala się od modelu rodzinnego gospodarstwa rolnego, i to na tyle, że rok 2014 został ogłoszony Międzynarodowym Rokiem Rolnictwa Rodzinnego, aby zwrócić uwagę świata na ten problem. Jest przekonany, że ponieważ ziemia zwykle stanowi bezpieczną inwestycję dla inwestorów niezwiązanych z rolnictwem, dostęp do niej dla młodych rolników pragnących rozpocząć działalność rolną jest coraz bardziej utrudniony.

19. Wzywa Komisję do dokonania oceny bezpośrednich i pośrednich skutków polityki europejskiej w dziedzinie koncentracji oraz masowego wykupu i dzierżawy ziemi w Europie; przykładowo wspólna polityka rolna (WPR) oraz wypłacane w jej ramach dotacje w sposób wyraźny faworyzują duże gospodarstwa rolne i marginalizują małe gospodarstwa rolne, a ponadto mogą w różny sposób wpływać na różne sektory.

20. Odnotowuje obowiązywanie w kilku państwach członkowskich przepisów krajowych zapobiegających przymusowej koncentracji ziemi i jej nabywaniu przez cudzoziemców, na przykład przepisów wprowadzających prawo pierwokupu, i jest przekonany, że państwom członkowskim i regionom należy nadać większe uprawnienia w zakresie regulacji kwestii gruntów rolnych oraz wprowadzania ograniczeń w tej dziedzinie, zwłaszcza w celu zapobieżenia występowaniu w Europie zjawiska masowego wykupu i dzierżawy ziemi oraz jej koncentracji, które ogranicza możliwości młodych rolników przy rozpoczęciu przez nich działalności.

21. Wprawdzie Komisja Europejska może w bardzo ograniczonym stopniu ingerować w przepisy dotyczące rynku nieruchomości (stanowi to kompetencję państw członkowskich), można by przeanalizować wymienione poniżej pomysły:

- stymulowanie wykorzystywania możliwości dostępnych w ramach rozwoju obszarów wiejskich w celu wspierania nowych działań na rzecz obrotu ziemią (banki ziemskie, inicjatywy na rzecz łączenia zwykłych gruntów rolnych z potencjalnymi ich nabywcami oraz inne promowane na szczeblu lokalnym inicjatywy ułatwiające nowym podmiotom dostęp do ziemi),
- rozszerzenie zakresu działań wspierających na nowe modele prowadzenia gospodarstw rolnych (zwłaszcza na innowacyjne rodzaje partnerstwa między rolnikami),
- zachęcanie do aktywniejszej realizacji polityki krajowej z uwzględnieniem zaleceń UE dotyczących dostępu do ziemi i zawierających najlepsze praktyki (w zależności od poziomu ambicji).

22. Jest zdania, że przemysł, rekreacja, a przede wszystkim postępująca urbanizacja prowadzą do szybkiego ponownego zagospodarowywania i zanikania gruntów rolnych. Uważa w związku z tym, że społeczności lokalne powinny brać udział w podejmowaniu decyzji dotyczących użytkowania gruntów i dlatego należy im przyznać dodatkowe prawa i zapewnić dodatkowe możliwości.

Zatrudnienie i szkolenie

23. Podkreślając potrzebę zapewnienia młodym rolnikom długoterminowych perspektyw w celu zwalczania problemu wyludniającego się obszarów wiejskich, wzywa Komisję i państwa członkowskie do wdrożenia inicjatyw na rzecz wspierania przedsiębiorczości, wschodzących branż oraz rynku pracy w rolnictwie i leśnictwie w celu stworzenia nowych i utrzymania dotychczasowych miejsc pracy w rolnictwie, a także uczynienia ich bardziej atrakcyjnymi dla młodych ludzi.

24. Zauważa, że potrzeby młodych rolników w zakresie szkoleń i informacji są znaczne i bardzo zróżnicowane: dla niektórych młodych rolników potrzeby odnoszące się do umiejętności technicznych i umiejętności związanych z opracowywaniem strategii dotyczącej gospodarstwa rolnego mają pierwszorzędne znaczenie, podczas gdy inni młodzi rolnicy dla zapewnienia solidnych podstaw ekonomicznych swoim gospodarstwom potrzebują umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, na przykład w dziedzinie marketingu, tworzenia sieci kontaktów, komunikacji i finansów. Nie zawsze są oni świadomi, że mogą wykorzystać wszystkie te zróżnicowane umiejętności, gdyż prowadzą swoje gospodarstwa rolne w tradycyjny sposób i nie widzą potrzeby zmian.

25. Jest w związku z tym przekonany, że należy podjąć wysiłki, aby podnieść świadomość tych możliwości i korzyści związanych z podnoszeniem umiejętności w ramach kształcenia średniego i szkolnictwa wyższego. Władze lokalne i regionalne, a także agencje krajowe i unijne, mają w tym zakresie do odegrania ważną rolę.

26. Podkreśla, że młodzi rolnicy są również młodymi przedsiębiorcami, i w związku z tym zwraca uwagę na istotny potencjał programu „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców (finansowanego z programu ramowego COSME na rzecz konkurencyjności MSP). Należy odpowiednio promować i wdrażać, również w sektorze pierwotnym, program, który umożliwi wymianę transgraniczną oferującą nowym przedsiębiorcom – lub kandydatom na nich – możliwość uczenia się sekretów zawodu od już uznanych przedsiębiorców.

27. Przypomina, że w swojej opinii na temat innowacji i modernizacji gospodarki wiejskiej zalecił zmodernizowanie kształcenia i szkolenia zawodowego na obszarach wiejskich oraz dostosowanie go do warunków globalnej konkurencji i potrzeb lokalnych przedsiębiorstw, a także zwiększenie finansowania kształcenia i szkolenia zawodowego na obszarach wiejskich ze środków EFS ⁽⁵⁾.

Bruksela, dnia 9 lutego 2017 r.

Markku MARKKULA
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów

⁽⁵⁾ Dz.U. C 120 z 5.4.2016, s. 10.